

Sygn. akt I CSK 360/15

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

Protokolant Justyna Kosińska

w sprawie z powództwa Banku [...] przeciwko Korporacji [...] o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 12 maja 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 1 grudnia 2014 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony pozwanej
na rzecz strony powodowej koszty postępowania kasacyjnego
w kwocie 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2009 roku Sąd Okręgowy w W. zasądził od pozwanej Korporacji [...] na rzecz powoda Banku [...] kwotę 13 479 563,89 dolarów amerykańskich (dalej USD) z ustawowymi odsetkami dla należności wyrażonej w walucie obcej od dnia 25 października 2002 roku do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałej części. Wskutek apelacji strony pozwanej wyrok ten został uchylony przez Sąd Apelacyjny, a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania. Orzekając po raz drugi, Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 29 sierpnia 2013 roku zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 13 479 563,89 USD z ustawowymi odsetkami dla należności wyrażonej w walucie obcej od dnia 25 października 2002 roku do dnia zapłaty, odrzucił pozew w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że na podstawie umów z dnia 5 lutego 1996r. powód udzielił rosyjskim bankom – [...] kredytów w kwocie około 16,5 miliona USD. Zgodnie z umowami środki te zostały przeznaczone na kredyt inwestycyjny dla M. Kombinatoru Metalurgicznego [...] (dalej MKM) w celu sfinansowania dostawy maszyn, materiałów, sprzętu i wykonania na rzecz MKM robót przez polską spółkę – C. sp. z o.o. z siedzibą w K. W liście intencyjnym z dnia 4 marca 1996 r. MKM zobowiązał się poręczyć spłatę kredytu przez wskazane rosyjskie banki na wypadek nie wykonania przez nie zobowiązań z umów kredytowych. W dniu 29 kwietnia 1996 r. powód zawarł z pozwanym umowę ubezpieczenia kredytów udzielonych przez powoda rosyjskim bankom na warunkach określonych przez Ogólne Warunki Gwarantowanych przez Skarb Państwa Ubezpieczeń Kontraktów Eksportowych zatwierdzonych decyzją Ministra Finansów z dnia 13 listopada 1995 roku (dalej OWU) oraz w indywidualnych postanowieniach umownych. Ochroną ubezpieczeniową, rozpoczynającą się w miarę wykorzystywania przez rosyjskie banki udzielonych im kredytów i trwającą do czasu ich spłaty, to jest do dnia 31 grudnia 2000 roku, objęto szkody mogące powstać w wysyłce towarów lub przy realizowaniu usług (ryzyko kredytowe), a także szkody stanowiące następstwo ryzyka handlowego, do którego zaliczono między innymi: przewlekłą zwłokę w wypełnianiu zobowiązań płatniczych przez dłużnika oraz stwierdzoną niewypłacalność dłużnika, polegającą na jego niezdolności do wywiązywania się

z zobowiązań wobec powoda z powodu niewypłacalności prawnie stwierdzonej albo niewypłacalności faktycznej. Stosownie do postanowień § 14 ust. 1 i ust. 2 OWU, stanowiących integralną część umowy ubezpieczenia, odszkodowanie jest wypłacane, gdy szkoda poniesiona przez ubezpieczającego jest bezpośrednim następstwem ryzyka objętego ochroną ubezpieczeniową oraz pod warunkiem wypełnienia przez ubezpieczającego postanowień umowy ubezpieczenia zastrzeżonych w warunkach ogólnych i w indywidualnych postanowieniach umownych. Jeżeli zobowiązania dłużników względem ubezpieczającego zostały zabezpieczone poręczeniem, gwarancją lub w inny sposób, przyznanie odszkodowania mogło nastąpić z zastrzeżeniem następujących warunków: 1) że zabezpieczenia te zostały ustanowione zgodnie z przepisami prawnymi obowiązującymi w kraju dłużnika oraz 2) ubezpieczający dokonał wszelkich czynności koniecznych do zrealizowania swoich praw z tych ubezpieczeń. W świetle § 25 ust. 5 OWU w wypadku niewykonania przez ubezpieczającego obowiązku wynikającego z umowy ubezpieczenia, a także wszelkich innych działań lub ukrywania faktów w celu wprowadzenia pozwanej korporacji w błąd co do rzeczywistej sytuacji dłużnika lub co do zabezpieczenia należności objętych ubezpieczeniem, jak również doprowadzenia do niewłaściwej oceny ryzyka przez pozwaną korporację oraz wszelkiego zwiększenia ryzyka z winy ubezpieczającego, pozwany może odmówić wypłaty odszkodowania w całości lub w części.

W 1997 roku za zgodą i wiedzą pozwanej, zobowiązania niewypłacalnego T. S.A. wobec powoda przejął w całości T. S.A. Z uwagi na niewywiązanie się także przez T. S.A. z zobowiązań określonych w umowie kredytowej, które to zobowiązania zostały poręczone przez MKM w dniu 20 stycznia 1997r. oraz w sytuacji upadłości T. S.A. z dniem 1 września 1998 roku, MKM zaproponował powodowi zawarcie umowy cesji, na mocy której powód przelałby na rzecz Kombinatoru przysługujące powodowi wobec T. S.A. wierzytelności z tytułu niespłaconego kredytu w zamian za spłatę przez MKM na rzecz powoda tegoż kredytu. W dniu 18 listopada 1998r. powód zawarł z MKM umowę cesji wierzytelności uwzględniającą powyższe ustalenia, w której wskazano na wystawiony wcześniej list gwarancyjny MKM z dnia 20 stycznia 1997 roku dotyczący poręczenia spłaty kredytu zaciągniętego przez T. S.A. oraz na zawartą

przez powoda i MKM umowę poręczenia tego kredytu z dnia 10 września 1998 roku. Strony postanowiły, że umowa cesji wchodzi w życie z dniem przedstawienia przez powoda zgody K. S.A. na jej zawarcie oraz przedstawienia przez MKM zezwolenia Banku Centralnego Federacji Rosyjskiej na jej wykonanie. Pismem z dnia 9 grudnia 1998 roku pozwany wyraził zgodę na zawarcie przez powoda opisanej umowy cesji wierzytelności. MKM wystąpił do Banku Centralnego Federacji Rosyjskiej o wydanie zezwolenia na wykonanie zobowiązań MKM z umowy cesji z dnia 18 listopada 1998 roku, następnie jednak cofnął swój wniosek i ostatecznie zezwolenie to nie zostało wydane. MKM nie zrealizował swoich zobowiązań z umowy cesji z dnia 18 listopada 1998 roku, wobec czego powód, działając na podstawie klauzuli arbitrażowej zawartej w tejże umowie, wystąpił w dniu 16 stycznia 2001r. na drogę arbitrażową z roszczeniem przeciwko MKM o zapłatę. Orzeczeniem z dnia 29 maja 2002r. Międzynarodowy Arbitrażowy Sąd Handlowy przy Izbie Handlowo-Przemysłowej Federacji Rosyjskiej w Moskwie zasądził od MKM na rzecz powoda kwotę 6 463 427,70 USD. Moskiewski Sąd Gospodarczy odrzucił środek odwoławczy złożony przez MKM, od której to decyzji Kombinat wniósł apelację do Federalnego Sądu Gospodarczego dla Obwodu Moskiewskiego. Federalny Sąd Gospodarczy unieważnił decyzję Moskiewskiego Sądu Gospodarczego i skierował sprawę do ponownego rozpoznania, co zakończyło się ponownym odrzuceniem apelacji MKM. Jednakże w dniu 15 sierpnia 2003r. Federalny Sąd Gospodarczy uchylił korzystne dla powoda orzeczenie MASH z dnia 29 maja 2002 r., zaś Sąd Najwyższy orzeczeniem z dnia 29 grudnia 2004 r. ostatecznie odrzucił wniosek powoda o uchylenie decyzji z dnia 15 sierpnia 2003 r. i przywrócenie orzeczenia MASH z dnia 29 maja 2002 roku. W tej sytuacji powód ponownie wystąpił w dniu 4 lutego 2005 roku przeciwko MKM ze swoim roszczeniem do sądu arbitrażowego w Moskwie, który jednakże postanowieniem z dnia 25 maja 2007r. odrzucił pozew przyjmując, że upłynął termin przedawnienia roszczenia. Pismem z dnia 26 października 1999 r. powód zgłosił pozwanemu szkodę objętą ochroną ubezpieczeniową w wysokości 14 874 624,81 USD, według stanu na dzień 1 października 1999 r., powstałą wskutek nie spłacenia wierzytelności kredytowej i w związku z postanowieniami umowy ubezpieczenia kredytu z dnia 29 kwietnia 1996

roku domagał się od pozwanego wypłacenia odszkodowania w kwocie 13 479 563,82 USD.

Wykonując zalecenia Sądu Apelacyjnego zawarte w wyroku kasatoryjnym, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego dr J. T. w celu ustalenia treści prawa cywilnego Federacji Rosyjskiej (FR) oraz rosyjskiej praktyki sądowej oraz dokonania oceny, czy środki zabezpieczenia spłaty kredytu zostały ustanowione zgodnie z przepisami obowiązującymi w kraju dłużnika czyli Federacji Rosyjskiej. Sąd wskazał, że zgodnie z częścią 1 art. 329 k.c. FR wykonywanie zobowiązań może być zabezpieczone karą umowną, zastawem, zatrzymaniem mienia dłużnika, poręczeniem, gwarancją bankową, zadatkami i innymi sposobami, przewidzianymi przez ustawę albo umowę. Stosownie do treści art. 361 k.c. FR poręczenie jest umową i nie może być ustanowione wyłącznie w drodze jednostronnej czynności prawnej. Art. 362 k.c. FR stanowi, że umowa poręczenia powinna być dokonana w formie pisemnej. W listach z dnia 4 marca 1996 roku i 20 listopada 1997 roku, MKM jednoznacznie i zdecydowanie oświadczył, że „gwarantuje” wykonanie zobowiązań przez kredytobiorcę, przy czym należy uznać, że MKM udzielił poręczenia. Z uwagi na brak dokumentu zawierającego jednoznaczne oświadczenie woli o przyjęciu tego poręczenia przez powoda, Sąd Okręgowy przyjął, że nie doszło do zawarcia umowy poręczenia. Sąd wskazał dalej, że stosownie do części 1 art. 157 kodeksu cywilnego FR czynność prawną uważa się za dokonaną pod warunkiem zawieszającym, jeśli strony uzależniły powstanie praw i obowiązków od okoliczności, co do której nie wiadomo, czy wystąpi w przyszłości. Zgodnie z częścią 3 art. 157 k.c. FR, jeżeli ziszczeniu się warunku niesumiennie (czyli będąc w złej wierze) przeszkodziła strona, dla której ziszczenie się warunku jest niewygodne, to warunek taki uznaje się za spełniony. Sąd wskazał, że umowa cesji wierzytelności z dnia 18 listopada 1998 roku została zawarta przez powoda i MKM pod warunkami ważnymi i zgodnymi z ustawą. Jeden warunek został zrealizowany, albowiem powód uzyskał zgodę K. S.A. na zawarcie tej umowy w piśmie z dnia 9 grudnia 1998 roku. Należy przyjąć także, że ziszczył się także drugi warunek, skoro MKM celowo nie uzyskał zezwolenia Banku Centralnego Federacji Rosyjskiej na wykonanie tej umowy.

Opierając się na powyższych ustaleniach i ocenach prawnych, Sąd Okręgowy uznał, że wbrew stanowisku pozwanego, nie wystąpiły wskazane przez niego okoliczności uprawniające go do odmowy wypłaty odszkodowania przewidziane w paragrafie 14 ust. 2 pkt 1 i 2 OWU, albowiem środki zabezpieczenia spłaty kredytu zostały ustanowione zgodnie z prawem rosyjskim, a powód dokonał wszelkich czynności koniecznych do zrealizowania swoich praw z tych zabezpieczeń, co doprowadziło do uwzględnienia powództwa. Po rozpoznaniu apelacji strony pozwanej Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 1 grudnia 2014 roku zmienił zaskarżony wyrok tylko w odniesieniu do odsetek ustawowych od kwoty głównej, zaś dalej idącą apelację oddalił. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne oraz oceny prawne Sądu Okręgowego i także stwierdził, że nie zrealizowały się okoliczności uzasadniające uchylenie się pozwanego od wypłaty odszkodowania z umowy ubezpieczenia.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie przepisów postępowania - art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. i art. 385 k.p.c., naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. oraz naruszenie art. 1143 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 2009 r. w zw. z art. 1143 § 3 k.p.c. oraz w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. Skarżący zarzucił także, że Sąd Apelacyjny dopuścił się także naruszenia prawa materialnego - art. 805 § 1 i 2 k.c., art. 56 k.c. oraz art. 65 § 1 i 2 k.c. i art. 157 kodeksu cywilnego Federacji Rosyjskiej, art. 56 k.c. oraz art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 60 k.c. i art. 805 § 1 i 2 k.c., art. 56 k.c. oraz art. 65 § 1 i 2 k.c. i art. 805 § 1 i 2 k.c., art. 6 k.c. w zw. z art. 805 § 1 i 2 k.c. i art. 157 kodeksu cywilnego Federacji Rosyjskiej i art. 805 § 1 i 2 k.c. Formułując te zarzuty, pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie objętym skargą i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. W skardze zawarł także wniosek restytucyjny o zasądzenie kwoty wypłaconej powodowi na podstawie zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W skardze zarzucono naruszenie art. 378 § 1 w związku z art. 382 i art. 385 k.p.c. przez nie rozpoznanie istoty sporu prowadzące do wadliwego - zdaniem skarżącego - oddalenia apelacji mimo jej zasadności. Wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji oznacza zakaz

wykraczania poza te granice oraz nakaz rozważenia i omówienia w uzasadnieniu orzeczenia sądu drugiej instancji wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Powołanie się w skardze kasacyjnej na naruszenie tego przepisu wymaga wskazania, które zarzuty apelacji zostały pominięte przez sąd drugiej instancji oraz czy i z jakiej przyczyny uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik postępowania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 lutego 2014 r., V CSK 142/13, nie publ, z dnia 27 czerwca 2007 r., II CSK 122/07, nie publ. oraz z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 384/13, nie publ.), tymczasem sam skarżący przyznał, że Sąd Apelacyjny ustosunkował się do wszystkich zarzutów apelacji. Chybiony jest także zarzut nie rozpoznania istoty sprawy, skoro w rozpoznawanej sprawie nie zaistniała sytuacja, w której sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania powoda lub nie odniósł się do merytorycznych zarzutów pozwanego.

Omawiany zarzut łączy się z zarzutem naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia jego pełnej podstawy faktycznej i prawnej, w tym niewskazanie okoliczności uzasadniających wypłatę odszkodowania w świetle przesłanek jego wypłaty wynikających z art. 805 § 1 i 2 k.c. oraz łączącej strony umowy ubezpieczenia. Skarżący przywołał orzeczenia Sądu Najwyższego zgodnie z którymi, naruszenie wskazanego przepisu postępowania może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, gdy uzasadnienie orzeczenia nie zawiera wszystkich koniecznych elementów konstrukcyjnych wskazanych w art. 328 §2 k.p.c. lub jest obciążone poważnymi brakami, nie pozwalającymi na zrekonstruowanie toku rozumowania i motywowania Sądu drugiej instancji. Uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie zawiera tego rodzaju kardynalnych uchybień uniemożliwiających przeprowadzenie kontroli kasacyjnej, albowiem Sąd Apelacyjny przytaczając ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego stwierdził, że je podziela i przyjmuje za własne. Sąd wskazał także na podstawę prawną swojego rozstrzygnięcia, choć można podzielić krytyczne uwagi skarżącego co do tego, że uczynił to w sposób nader ogólnikowy, bez pogłębionych rozważań i analiz prawnych. Uchybienia te nie miały jednak wpływu na wynik sprawy, albowiem należy stwierdzić, że zaskarżony wyrok- z przyczyn wskazanych w dalszej części uzasadnienia- odpowiada ostatecznie prawu.

Nie jest uzasadniony zarzut, że Sąd Apelacyjny zaniechał ustalenia zdarzenia powodującego szkodę, ustalenia rozmiaru szkody oraz pozostałych przesłanek wypłaty odszkodowania wynikających z art. 805 § 1 i 2 k.c. oraz łączącej strony umowy ubezpieczenia. Art. 805 § 1 k.c. określa essentialia negotii umowy ubezpieczenia, zaś paragraf 2 wskazuje, na czym polega świadczenie ubezpieczyciela we wskazanych w nim rodzajach umowy ubezpieczenia. Zgodnie z treścią pozwu, powód domagał się od pozwanego wypłaty odszkodowania za szkodę powstałą wskutek wystąpienia ryzyka objętego łączącą strony umową ubezpieczenia kredytu eksportowego, polegającego na trwałej niewypłacalności kredytobiorcy. Z treści odpowiedzi na pozew (por. k. 265 akt) oraz postawy pozwanego w toku postępowania wynikało, że pozwany nie kwestionował ani wystąpienia tego ryzyka ubezpieczeniowego ani też faktu zaistnienia oraz wysokości szkody w majątku powoda pozostającej w związku przyczynowym z niewypłacalnością dłużnika powoda – T. S.A. Te fakty nie były więc przedmiotem sporu, a co za tym idzie przedmiotem postępowania, albowiem odmawiając zaspokojenia dochodzonego roszczenia pozwany od początku powoływał się (por. k. 266 akt) na przewidziane w paragrafie 14 ust. 2 pkt 1 i 2 OWU okoliczności uprawniające go do odmowy wypłaty odszkodowania, mimo powstania w majątku powoda szkody objętej co do zasady ochroną ubezpieczeniową. To stanowisko pozwanego zdeterminowało zakres i przedmiot postępowania dowodowego nakierowanego na ustalenie faktów stanowiących podstawę ocen prawnych niezbędnych do przesądzenia zasadności lub bezzasadności odmowy ubezpieczyciela spełnienia na rzecz powoda świadczenia z łączącego strony stosunku ubezpieczeniowego. W świetle stanowiska pozwanego należało więc ustalić, czy środki zabezpieczenia spłaty kredytu zostały ustanowione zgodnie z przepisami prawnymi obowiązującymi w kraju dłużnika czyli Federacji Rosyjskiej oraz czy ubezpieczający dokonał wszelkich czynności koniecznych do zrealizowania swoich praw z tych zabezpieczeń.

Przed rozważeniem zarzutów skargi kasacyjnej dotyczących argumentów przeciwstawianych przez pozwanego roszczeniu powoda o wypłatę odszkodowania, dotyczących naruszenia przez powoda obowiązków opisanych w par.14 ust. 2 pkt 1 i 2 OWU, należy wskazać na ich cel i funkcję, polegającą przede wszystkim

na zmobilizowaniu ubezpieczającego do zapewnienia realizacji przez kredytobiorcę zobowiązania w drodze ustanowienia środków jego zabezpieczenia zgodnych z prawem kraju dłużnika (pkt 1), a także do zminimalizowania szkody spowodowanej niewypłacalnością kredytobiorcy w drodze podjęcia przez powoda wszelkich starań mających służyć zapobieżeniu lub zmniejszeniu szkody (pkt 2). W tym drugim przypadku chodzi więc w istocie o obowiązki ubezpieczającego w razie zaistnienia wypadku ubezpieczeniowego, polegającego na niewypłacalności dłużnika - kredytobiorcy (por. art. 826 k.c.).

Rozstrzygnięcie pierwszej z zasygnalizowanych kwestii- wskazanej w § 14 ust. 2 pkt 1 OWU - wymagało ustalenia przez Sąd Apelacyjny faktów odnoszących się do ustanowienia określonych środków zabezpieczenia spłaty kredytu, ustalenia treści i przeprowadzenia wykładni wchodzących w grę przepisów prawa cywilnego Federacji Rosyjskiej oraz dokonania oceny, czy środki zabezpieczenia spłaty kredytu zostały ustanowione zgodnie z tymi przepisami. Tej kwestii dotyczą kasacyjne zarzuty: 1/ naruszenia art.1143 §1 w związku z § 3 k.p.c. w brzmieniu sprzed zmiany tego przepisu wprowadzonej ustawą z dnia 5 grudnia 2008 roku o zmianie k.p.c. i innych ustaw z dniem 1 lipca 2009 roku (Dz.U. z 2008 r., nr 234, poz. 1571) oraz art. 278 §1 k.p.c., 2/ naruszenia art. 56 k.c., art. 65 § 1 i 2 w związku z art. 60 k.c. i art. 805 § 1 i 2 k.c., 3/ naruszenia art. art.805 § 1 i 2 k.c., art. 56 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c. i art.157 k.c. FR oraz 4/ naruszenia art. 6 k.c. i art. art.805 §1 i 2 k.c. przez przyjęcie przez Sąd, że 1/ doszło do zawarcia ważnych umów poręczenia spłaty kredytu między powodem i MKM oraz 2/ środkiem zabezpieczenia, o którym mowa w par. 14 ust. 2 pkt 1 OWU, była umowa cesji wierzytelności z dnia 18 listopada 1998 roku zawarta przez powoda z MKM.

Zgodnie z art. 1143 § 1 w związku z § 3 k.p.c. w brzmieniu sprzed zmiany tego przepisu z dniem 1 lipca 2009 roku, gdy zachodziła potrzeba zastosowania prawa obcego, sąd mógł zwrócić się do Ministerstwa Sprawiedliwości o udzielenie tekstu tego prawa oraz o wyjaśnienie obcej praktyki sądowej; mógł także w tym celu zasięgnąć opinii biegłych. Nie doszło do naruszenia przez Sąd Apelacyjny art.1143 § 1 i 3 k.p.c. ani art. 278 § 1 k.p.c. przez zasięgnięcie opinii biegłego dr. J. T., skoro wskazane przepisy kodeksu postępowania cywilnego przewidują wprost taką możliwość. Natomiast pewne zastrzeżenia może istotnie budzić

sposób, w jaki Sąd Okręgowy przedstawił swoje - zaaprobowane następnie przez Sąd Apelacyjny - ustalenia i rozważania dotyczące zarówno treści, jak i wykładni przepisów kodeksu cywilnego Federacji Rosyjskiej dotyczących sposobów zabezpieczenia wierzytelności, a to z uwagi na nie dość czytelne rozgraniczenie między tym, co wskazał w swojej opinii biegły J. T., a tym, co ostatecznie ustalił i przyjął Sąd Okręgowy, a w ślad za nim Sąd Apelacyjny. Niemniej jednak z całokształtu wywodów Sądu Okręgowego zawartych w uzasadnieniu wyroku i zaaprobowanych przez Sąd Apelacyjny, da się wyprowadzić wniosek, że Sąd ten dokonał ustaleń i ocen zbieżnych z treścią opinii biegłego, co nie odbiera tym ustaleniom i ocenom waloru własnych ocen Sądu. Sąd przyjął, że listy gwarancyjne MKM z dnia 4 marca 1996 roku i z dnia 20 stycznia 1997 roku były jednostronnymi oświadczeniami woli MKM, natomiast nie stanowiły umów poręczenia w świetle rosyjskiego kodeksu cywilnego z uwagi na brak komponentu umowy poręczenia w postaci pisemnego oświadczenia woli powoda o przyjęciu tego poręczenia. Sąd uznał natomiast umowę cesji wierzytelności z dnia 18 listopada 1998 roku za dopuszczalny sposób zabezpieczenia realizacji zobowiązania kredytowego, polegający na spłacie kredytu przez MKM, oceniając, że umowa ta była ważna i weszła w życie. W świetle przytoczonych postanowień umownych OWU należy odróżnić kwestię sposobu ustanowienia środka zabezpieczenia, który miał być zgodny z prawem rosyjskim od możliwości następczego skutecznego zaspokojenia się wierzyciela z tego zabezpieczenia, skoro w momencie ustanowienia środka zabezpieczenia nie sposób tego przewidzieć.

Rozstrzygnięcie zasadności pozostałych przytoczonych wyżej zarzutów naruszenia prawa materialnego wymaga odwołania się do ustaleń Sądu Apelacyjnego dotyczących współpracy stron przy wykonywaniu przez powoda ciężących na nim obowiązków umownych dotyczących zabezpieczenia wykonania zobowiązania przez rosyjskiego kredytobiorcę i pozostałych partnerów rosyjskich, zwłaszcza MKM. Wynika z nich, że zawarcie umowy cesji wierzytelności z dnia 18 listopada 1998 roku poprzedziła wymiana pism między powodem i pozwanym, zaś pozwany znał treść przygotowywanego porozumienia oraz towarzyszące mu okoliczności, będące przyczyną jego zawarcia (niewypłacalność, a następnie upadłość T. S.A., wcześniejsze zapewnienia MKM co do „gwarantowania” spłaty

kredytu). Pozwany wyraził zgodę na zawarcie znanej mu umowy cesji wierzytelności z dnia 18 listopada 1998 roku w piśmie z dnia 9 grudnia 1998 roku. Skoro wynika z tej umowy, że zastąpiła ona – należy podkreślić za wiedzą i zgodą pozwanego- dotychczasowe, wyraźnie opisane w niej środki zabezpieczenia spłaty kredytu w postaci listów intencyjnych MKM i umowy poręczenia z dnia 10 września 1998 roku zawartej przez powoda z MKM, to bez względu na zgodność z prawem rosyjskim sposobu ustanowienia tych dotychczasowych - uchylonych mocą woli stron umowy cesji z dnia 18 listopada 1998 roku zaaprobowanej przez pozwanego- zabezpieczeń, to nie jest lojalnym zachowaniem wywodzenie aktualnie przez pozwanego, już po powstaniu szkody, że umowa ta nie stanowiła w ogóle środka zabezpieczenia, stąd pozwany naruszył par. 14 ust. 2 pkt 1 OWU.

Skarżący zarzucił w skardze naruszenie art. 56 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 805 § 1 i 2 k.c. przez błędne przyjęcie, że powód przedsięwziął wszelkie czynności konieczne do zrealizowania swoich praw z zabezpieczeń, gdy tymczasem nie zaskarżył on ostatniego z orzeczeń rosyjskiego sądu polubownego, dotyczącego odrzucenia pozwu o zapłatę przeciwko MKM z powodu upływu terminu przedawnienia roszczenia wywodzonego z umowy cesji wierzytelności. Sąd Apelacyjny zrekonstruował wieloletnie starania powoda o uzyskanie orzeczenia właściwych organów rosyjskiego arbitrażu, umożliwiającego zaspokojenie roszczenia powoda z tytułu niespłaconego kredytu z majątku MKM. Usprawiedliwiają one przyjęcie, że nie można postawić powodowi zarzutu, iż nie przedsięwziął on- z własnej winy umyślnej lub wskutek rażącego niedbalstwa (por. art. 826 § 3 k.c.) - wszelkich czynności koniecznych do zrealizowania swoich praw z tych zabezpieczeń. Należy podkreślić, że nie zaskarżenie przez powoda ostatniego z orzeczeń rosyjskiego sądu polubownego dotyczącego odrzucenia pozwu z powodu przedawnienia roszczenia zostało podyktowane - bez względu na ewentualną wątpliwą zasadność tego orzeczenia - treścią opinii prawnej renomowanej kancelarii prawniczej wynajętej przez powoda w Moskwie i zaakceptowanej przez pozwanego jako ubezpieczyciela w celu reprezentacji praw powoda w postępowaniu przed organami arbitrażu, wskazującej na nikłe szanse kolejnych odwołań powoda. Brak jest więc aktualnie podstaw do traktowania na niekorzyść powoda - z punktu widzenia racjonalności i potencjalnej skuteczności

podejmowanych działań - okoliczności, że ostatecznie zrezygnował on w tych warunkach i z takiej przyczyny z kontynuowania wieloletniego sporu arbitrażowego w Rosji oraz do pozbawienia go z tej przyczyny możliwości uzyskania odszkodowania z umowy ubezpieczenia.

Mimo więc pewnych, trafnie wytkniętych przez skarżącego, usterek postępowania Sądu Apelacyjnego, zaskarżony wyrok odpowiada ostatecznie prawu, albowiem przede wszystkim uwzględnia ochronną funkcję umowy ubezpieczenia majątkowego w sytuacji znacznego ryzyka, jakim było w tamtym okresie udzielanie kredytów eksportowych służących ostatecznie promocji polskich przedsiębiorców za granicą. Ryzyko to uwzględnił niewątpliwie sam ustawodawca tworząc pozwaną Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych i określając jej ustawowe zadania oraz kompetencje (por. ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych - Dz. U. z 2001 r., nr 59, poz. 609 ze zm.).

Należy przy tym podkreślić, że celem umowy ubezpieczenia majątkowego jest udzielenie ubezpieczającemu ochrony na wypadek wystąpienia wskazanego w umowie ryzyka w zamian za zapłatę składki, stąd dla realizacji tej funkcji ochronnej niezbędna jest interpretacja zarówno ogólnych warunków umowy, jak i indywidualnych postanowień umownych z uwzględnieniem przede wszystkim interesu ubezpieczonego, zwłaszcza takiego, któremu nie można postawić zarzutu niestaranego działania i braku dbałości o własne interesy. Okoliczności te zostały w sposób właściwy uwzględnione w zaskarżonym orzeczeniu, stąd na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

jw

kc